

LEGENDEN EN LEUGENS

Hitler's Jeugd

Maar al te vaak neemt men bij biografieën waar, dat de schrijver betrekkelijk weinig aandacht besteedt aan de jeugdjaren van zijn slachtoffer. De meest vermeldenswaardige en anecdotische verhalen worden verteld, maar de echte belangstelling is toch meestal gericht op de „jaren des onderscheids”. Dat is wel begrijpelijk, want juist als volwassene speelt de mens gewoonlijk de hoofdrol van zijn leven waar het betreft de voor de geschiedenis belangrijke tussenmenselijke relaties. Maar het is niet geheel te vergeven, want in de jeugd kan men toch al vaak de inleidende bijrolletjes gespeeld vinden; bovendien levert die periode de nodige traumata op, die voor de vorming van het karakter zo bepalend kunnen zijn.

Wel zijn over de jonge jaren van invloedrijke personen afzonderlijke werkjes verschenen, vaak in de vorm van herinneringen en reacties daarop.

Zo ook over Hitler.

Tot omstreeks 1919 is hij onbelangrijk geweest. Over die jaren werden daarom de lamentabele verhalen uit Mein Kampf geciteerd, vaak al te weinig kritisch. Ook schreven de schrijvers veel klakkeloos van elkaar over.

En dat, terwijl iedereen gemakkelijk de echte en betrouwbare bronnen zou hebben kunnen bestuderen, zeker voordat Hitler Oostenrijk veroverde.

Die arbeid is verricht door Dr. Franz Jetzinger en zijn boek „Hitlers Jugend. Phantasien, Lügen und die Wahrheit” (Wenen, z.j.) is er het resultaat van. Als oud-afgevaardigde in het Oostenrijkse parlement en later als archivaris had hij veel gelegenheid tot bronnenstudie.

Op het eerste gezicht is dit wat dorre, maar beslist leesbare boek een openbaring. De schrijver heeft, querulant en vasthoudend als hij is, allerlei interessante gegevens opgespoord. Al gauw blijkt echter, dat hij nogal eens een voorganger-biograaf citeert, zonder dat te vermelden. Onduidelijk verwijzen, of zelfs helemaal vergeten te zeggen, dat men niet zelf zo origineel is geweest, is trouwens een vrij veel voorkomend kwaaltje bij de schrijvers over Hitler. Misschien is het gedaan, om het boek leesbaarder te maken, erg oprecht is het niet!

Jetzinger schrijft een bulderstijl; zijn boek bevat dan ook hele series uitroep-tekens, die allerlei categorische kreten, die vaak niets schokkends bevatten, flankeren. Enkele grepen uit dit boek zijn het vermelden toch wel waard, als stimulans om het eens helemaal te lezen.

Voor de bewoners van het Derde Rijk was het van levensbelang, aan te kunnen tonen, dat ze geen Joods bloed in de aderen hadden. Ook Hitler's afkomst is het onderwerp van onderzoekingen geweest. Zelf schreef hij erover in Mein Kampf; zijn geestverwanten gaven een Ahnentafel uit, waaruit bleek, hoe raszuiver de Führer wel was. In de buitenlandse pers echter verschenen

insinuaties, dat Hitler van Joodse afkomst was. Om de waarheid hierover te onderzoeken heeft Jetzinger zich geworpen op een grondige herziening van de stamboom van de familie-Hitler. 1)

In 1786 trouwde Martin Hiedler met Anna Maria Göschl. Deze echtvereniging werd gezegend met negen kinderen. Twee hiervan waren Johann Georg en Johann Nepomuk. Johann Georg, molenaarsknecht en deswege uiterst dorstig, trouwde op zijn beurt in 1842 en wel met Maria Anna Schicklgruber, die als bruidsschat een in 1837 geboren, buitenechtelijke zoon, Alois geheten, inbracht. Alois groeide op bij zijn oom Johann Nepomuk, terwijl de dorst van zijn vader en andere redenen zijn ouders al gauw verplichtten, de nachten door te brengen in een veetrog.

Blijkens het „Verordnungsblatt für den Dienstbereich des österreichischen Finanzministeriums” heeft Alois Schicklgruber zich een snelle carrière opgebouwd bij de douane. En hij zou als Schicklgruber de eeuwigheid zijn ingegaan, als niet zijn oom de stoot had gegeven tot naamsverandering. Het gangbare verhaal nu is, dat Johann Georg in 1876 bij de notaris verscheen om te vertellen, dat hij de vader van Alois was. Dit is ONZIN, roept Jetzinger uit; NONSENS, want Johann Georg was al in 1857 overleden!! En een notaris had met zo'n zaak niets te maken. In werkelijkheid was het Johann Nepomuk, die, met drie onbetrouwbare en waarschijnlijk omgekochte getuigen aan de pas benoemde pastoor van hun woonplaats vertelde, dat Alois de zoon van Johann Georg was. De pastoor kende de situatie bij de familie-Hiedler nog niet en veranderde, in de mening, dat Johann Georg nog leefde, de notities in het doopboek. Een onwettige daad, want na de dood van de vader was in Oostenrijk voor echting een rechterlijke uitspraak nodig. Waarschijnlijk wilde Johann Nepomuk voorkomen, dat de carrière van zijn pleegzoon door de ontdekking van zijn bastaardschap werd geschonden. Of door de ontdekking, dat zijn echte vader een Jood was.

Nog in 1930 is door Hitler deze zaak aan de orde gesteld. Men leze Hans Frank's boek „Im Angesicht des Galgens” 2), waarin wordt verteld, hoe Frank van Hitler opdracht kreeg, na te gaan, in hoeverre de mededeling van een familielid van Hitler, dat hij, de Führer van alle Ariërs, van Joodse afkomst zou zijn, waar was. Frank ontdekte, dat de moeder van Alois bij een Jood in dienst is geweest. Diens zoon zou Alois' vader geweest kunnen zijn. Jetzinger wil dit geloven, al acht hij het nog lang niet bewezen. Enkele keren verzekert hij, dat hij in het uiterlijk van Alois veel niet-germaanse trekken aantreft, zoals ook in het karakter van Hitler.

Hoe het ook zij, vast staat, dat Hitler's stamboom er anders uit moet zien, dan men meende.

In plaats van: Johann Georg geh. met Maria Anna Schicklgruber

kind: Alois geh. o.a. met Klara Pölzl

kind: Adolf Hitler

moet komen: Maria Anna Schicklgruber geh. met ?

kind: Alois geh. met Klara Pölzl

kind: Adolf Hitler

En zo spaarde de geniale voorzienigheid, door middel van een goedgelovig dorpspastoor, de Duitsers ervoor „Heil Schicklgruber” te moeten roepen, schrijft Jetzinger cursief uit Rudolf Olden's boek „Hitler” na. 3)

Niet alleen over Hitler's afkomst, maar ook over het milieu, waarin hij opgroeide zegt Jetzinger vele vermeldenswaardige dingen. De verhalen uit Mein Kampf, die o.a. A. Bullock ertoe brachten in zijn boek „Hitler” Alois een arm, ondergeschikt en koppig ambtenaartje te noemen, 4) verwerpt hij. Want Alois verdiende net zoveel als een HBS-directeur na de salarisverhoging van 1907! Na zijn dood kreeg zijn weduwe een heel behoorlijk pensioen en erfde ze onder meer een huis van hem.

Streng en heerszuchtig was hij, maar niet een hardvochtige dronkelap, ook alblies hij nutoevallig zijn laatste adem uit in zijn stamcafé. Een delirerende dronkaard, zoals Hitler zijn vader wel heeft beschreven 5) kan nooit zulke heldere brieven schrijven met zo'n vaste hand als Alois deed. En over een paria schrijft men niet: „Wir haben einen guten Mann begraben” zoals de Linzer „Tagespost” van 8 januari 1903 in memoriam Alois deed 6). Maar Hitler probeert zijn ouders zoveel mogelijk te bekladden: Hij was nu eenmaal de Duitse Messias, „folglich müssen seine Eltern arm gewesen sein, basta”. 7) Een beroemde episode uit Hitler's jeugd is de scène tussen hem en zijn vader, toen hij als twaalfjarig knaapje weigerde ambtenaar te worden en als ideaal kunstschilder noemde. Olden is minder goedgelovig dan Bullock en vermoedt, dat Hitler dit verhaal vertelt, om zijn minachting voor ambtenaren aan te tonen: toen hij het schreef zou hij ruzie hebben gehad met een Beiers ambtenaar. 8) Daarbij komt, dat Alois zijn zoon niet naar de HBS zou hebben gestuurd, als hij hem ambtenaar wilde maken, maar naar het Gymnasium. Typerend voor Jetzinger's bewijstrant is, dat hij deze argumenten overneemt en er aan toevoegt, dat een jongen van 12 jaar generaal wil worden, maar geen kunstschilder!

In 1905 verliet Hitler de HBS, volgens Mein Kampf om een ernstige longziekte. Konrad Heiden gelooft dit verhaal, noemt in zijn boek „Adolf Hitler; das Zeitalter der Verantwortungslosigkeit” zelfs de naam van de behandelende arts. 9) Olden verbaast zich echter over het feit, dat er later nooit meer iets van blijkt, dat Hitler longlijder zou zijn, en hij gelooft, dat het een smoesje was om van school af te komen. 10) Jetzinger praat hier weer Olden na en voegter als bewijs aan toe, dat Hagmüller, een jongeman die in de tijd, dat Adolf ziek thuis zou hebben gelegen, bijna dagelijks in huize-Hitler is geweest, zich niets meer van een ernstige ziekte weet te herinneren.

Zo bewijst Jetzinger op nog verschillende plaatsen, dat het geen critische voorgangers beweerden waar is, zonder daarbij de indruk te vestigen, dat hij zelf niet degene is, die voor het eerst ging twifelen.

Geheel nieuw is zijn bewering, dat Hitler het in zijn Weense Tijd niet slecht heeft gehad. Evenmin als Olden gelooft hij, dat Hitler zich van 1905 tot 1907 ernstig heeft voorbereid op het toelatingsexamen voor de Academie: Hitler voerde in die jaren niets uit. Toen hij in 1907 naar Wenen ging had hij een paar honderd Kronen uit de nalatenschap van zijn vader en een wezenrente

van 25 Kronen per maand. De klacht in Mein Kampf, dat hij het zo slecht heeft gehad als „Hilfsarbeiter” verwerpt Jetzinger dan ook. Het salaris van een hulparbeider was nl. ongeveer 50 Kronen per maand en daarvan kon men heel behoorlijk leven. Voeg daarbij, dat Hitler nog beschikte over de erfenis en de wezenrente en het bewijs is geleverd, dat hij meer te verteren had, dan een leraar MO in de 5 jaren, die aan een vaste aanstelling vooraf gingen. Dus heeft hij geen honger gekend, of hij is geen hulparbeider geweest!

Tot zijn 23e jaar heeft hij van die wezenrente genoten, toen moest hij er afstand van doen na een uitspraak van de rechtbank. 11) Veel heeft hij dus niet behoeven te doen voor zijn dagelijks brood. Temeer, daar hij een erfenis van een tante beurde, groot ongeveer 2000 Kronen.

Het verhaal, dat Hitler zijn moeder verafgoodde, is al evenmin waar. Waarom zou hij haar dan tijdens de ernstige en vrij langdurige ziekte, die aan haar sterven voorafging nooit hebben bezocht, zoals de verpleegster, die haar verzorgde aan Jetzinger vertelde toen zij op haar beurt op sterven lag?! Neen, Hitler kende alleen maar liefde voor zichzelf, en tegenover niemand anders. Ook niet tegenover vrouwen.

En nu moet gesproken worden over Kubizek en Greiner.

A. Kubizek gaf al voor de tweede wereldoorlog zijn „Herinneringen” uit in opdracht van de Gestapo. In 1954 volgde zijn boek „Adolf Hitler, mein Jugendfreund”. 12) Jetzinger trekt hiertegen zeer fel van leer; want hij acht het boek voor 90% gelogen; en de resterende 10% zijn van hem, Jetzinger, gestolen, nota bene ondanks de afspraken, die hij met Kubizek maakte. Bladzijdenlang kraakt hij Kubizek, die allerlei verhalen vertelt uit de tijd, dat hij zeer bevriend was met Hitler, de jaren van 1906 tot 1908. Kubizek nu vertelt, dat Hitler hartverscheurend verliefd geweest zou zijn op een schone Linzerin, Stephanie geheten. Jetzinger heeft een paar dagen gezocht en vond toen Stephanie, die van heel de affaire met Adolf niets af wist. Ook bewijst hij, dat allerlei omstandigheden, waarin Hitler haar zou hebben aanschouwd, verzonnen zijn. Kubizek krijgt veel aandacht; maar het boek van J. Greiner „Das Ende des Hitler-Mythos” 13) is volgens Jetzinger zelfs het papier van een bespreking niet waard, al vertelt hij, dat hij in zijn archief een manuscript heeft liggen, waarin hij bewijst, dat Greiner zijn boek helemaal vol liegt. Ook dus als hij Hitler laat proberen een oogverblindend knap Weens schildersmodel aan te randen. Eigenlijk zijn Greiner en Kubizek alleen maar te vertrouwen, als ze de mening van de polemicus Jetzinger onderschrijven, vindt deze.

Een probleem, waar Jetzinger niet uitkomt, is dat van Hitler's anti-semitisme. Getrouwelijk heeft men in dit verband gewezen op de invloed van Lueger en Schonerer, twee partijleiders uit Wenen. Maar die hadden bijna geen invloed meer, zegt Jetzinger. Olden ziet gefrustreerde erotische gevoelens als hoofdoorzaak van Hitler's Joden-haat, 14) terwijl W. Görnitz en H. A. Quint in hun boek „Adolf Hitler, eine Biographie” meer de nadruk leggen op de, door Olden ook genoemde angst voor deklassering. 15) Ongetwijfeld zullen deze factoren hebben meegeteld. Een andere verklaring is te vinden in het boek van de

Weense Psycholoog W. Daim „Der Mann, der Hitler die Ideen gab”, 16) waarin naast bovengenoemde partijleiders als grote leidsman van Hitler genoemd wordt de stichter van de nieuwe tempeliers-orde, Lanz von Liebenfels. Deze gaf nl. een blaadje uit „Ostara” genaamd, waarin hij zijn waanzinnige anti-semitische ideeën uiteenzette; aan Daim vertelde hij, dat Hitler hem in 1909 had bezocht en om wat exemplaren van Ostara had gevraagd. Lanz' systematische leer zou nu de verwarde effecten van de half-ontwikkelde Hitler sterk hebben beïnvloed. En inderdaad is de overeenkomst tussen de in Ostara beschreven plannen en de daden van de Führer frappant. Daim is echter al te lichtgelovig en niet kritisch genoeg tegenover de fanatieke Lanz, die een weinig betrouwbaar man lijkt.

Daim nu constateert bij Hitler een Oedipus-complex; in de binding tussen hemzelf en zijn moeder zou hij zijn vader als een indringer hebben gezien. De hieruit voortvloeiende haatgevoelens zoude Führer later hebben geprojecteerd op de Joden. Maar Jetzinger heeft aangetoond, dat er geen liefde tussen Hitler en zijn moeder bestond, althans van de kant van de zoon. 17) Daim hecht veel geloof aan wat Kubizek en Mein Kampf zeggen, wat de betrouwbaarheid van zijn werk niet ten goede komt. Bovendien kan men zich afvragen, of het in Duitsland en Oostenrijk veelvuldig voorkomen van uitingen van anti-semitisme aan massale Oedipus-complexen is te wijten.

Men kan met Daim instemmen als hij zegt: „Jetzinger, der sein Buch in einem polternd-explosiven, rasonierenden Ton schreibt, mit der moralischen Entrüstung eines Vaters gegenüber seinem miszratenen Sohn, der nur Flausen im Kopf hat, ist nun kein Historiker. Trotzdem ist vieles, was er bringt, sehr interessant”, (...). En even verder: „Seine psychologischen Bemerkungen aber sind reichlich naiv”. 18) Maar Daim, die in de titel van zijn boek veel meer suggereert, dan de inhoud geeft, noemt als enige interessante vondst van Jetzinger, dat Hitler geen ellendige jeugd had.

Om dat, en trouwens nog veel andere dingen te bewijzen onderzocht Jetzinger ijverig de archieven. Vooral om „Gustl” Kubizek om de oren te slaan. De vele bewijzen, waarmee Jetzinger telkens weer aanduidt, hoe verschrikkelijk fout Gustl wel is, wekken de indruk, dat dit boek alleen geschreven is als een anti-Kubizek.

Als voorbeeld voor de overweldigende stroom anti-argumenten moge het volgende gelden. Kubizek vertelt, dat Stephanie medelijdend uit het raam keek, toen Hitler achter de baar, waarop zijn moeder ten grave werd gedragen, liep. „Wacht even!”, roept Jetzinger dan, en hij bewijst aan de hand van de kranten, dat het op die dag niet sneeuwde, terwijl Kubizek beweert van wel. Bovendien citeert Jetzinger een brief, die hij van Stephanie ontving. Zij zegt daarin, dat ze

1e op een andere etage woonde;

2e nooit uit een raam in de bedoelde straat keek, want er stond iets voor;

3e geen interesse had voor begrafenisstoeten, hoogstens voor het 59e of 14e (infanterieregiment);

4e het bedoelde raam in december zeker niet zou hebben mogen openen.

Jetzinger is met deze bewijzen niet tevreden en voegt er nog aan toe: als men door de bedoelde straat gaat kan men het raam alleen zien als men „den Kopf schon gehörig emporrecken“ wil; „das hat aber Kubizek kaum getan, da er ja nicht wusste, dass die Stephanie im dritten Stock wohnte“. In een begrafenisstoet loopt men niet zo met het hoofd, zeker niet als er een laag sneeuw ligt, zoals Kubizek beweert. Bovendien kende de schone blondine Hitler helemaal niet.

Desondanks schrijft Kubizek dat hij het nog voor zich ziet. „Das darf man bei ihm nicht so wörtlich nehmen, er liebt es, noch heute Dinge zu sehen, die er nie gesehen, bloß geträumt hat!“ 19)

Wat jammer, zou men heden, na de tweede wereldoorlog kunnen zeggen, dat men deze gegevens niet in 1932 heeft gepubliceerd; toen waren ze nog toegankelijk en kon Hitler niet proberen ze te laten vernietigen, zoals hij na 1933 heeft geprobeerd. Men moet echter het effect van een dergelijke publicatie niet overschatten. De nationaal-socialistische propaganda zou haar hebben doodgezwegen of afgedaan als leugenachtige, typisch Joods-Marxistische verwringing van de waarheid. En Hitler's tegenstanders waren al anti. Het boek zou dus de twijfelaars hebben moeten beïnvloeden. En die werden al overstromd met propagandistische lesjes (zij niet alleen trouwens), die ze waarschijnlijk evenmin lazen. Bovendien zou men hebben gesust: 't ging over Hitler's jeugd, over lang geleden verloren wilde haren. Achteraf zeggen wij met Jetzinger: „Die geistige Sphäre Hitlers änderte sich nie! Er war als Führer der gleiche Phantast wie als Junge; bei ihm gab es kein geistiges Wachsen, keine Entwicklung, alles ist wie starr vorgezeichnet; den Führer Hitler kennt nur, wer den jungen Hitler kennt“. 20) De egoïst, de liefdeloze, heerszuchtige luiaard is geen greintje verbeterd. Om met een citaat te eindigen: „Die Ich-Besessenheit ist der zentrale Grundkern von Hitlers Wesen, von dem alle seine Reden und Handlungen, auch die scheinbar altruistischen, ausgehen und in den sie wieder zurückstrahlen. Er kannte und anerkannte nichts, rein gar nichts über sich. (...) Das war Hitler: das blecherne Grammophon seiner Ich-Besessenheit!“ 21)

1) Franz Jetzinger: Hitlers Jugend. Phantasien, Lügen und die Wahrheit. Mit 20 Tafeln (Wenen z.j.) Hoofdstuk I.

2) Hans Frank, ehemaliger Reichsminister und Generalgouverneur: Im Angesicht des Galgens; Deutung Hitlers und seiner Zeit auf Grund eigener Erlebnisse und Erkenntnisse, geschrieben im Nürnberger Justizgefängnis. (München 1953)

3) Rudolf Olden: Hitler (Amsterdam 1936) p. 7

4) Alan Bullock: Hitler; leven en ondergang van een tiran. (Utrecht 1958) p. 11

5) Frank, p. 331

6) Jetzinger, p. 72 e.v.

7) id. p. 122

8) Olden, p. 14

- 9) Konrad Heiden: Adolf Hitler; das Zeitalter der Verantwortungslosigkeit. Eine Biographie (Zürich z.j.) p. 28
- 10) Olden, p. 16 e.v.
- 11) Volgens Olden (p. 34) deed Hitler het vrijwillig.
- 12) August Kubizek: Adolf Hitler, mein Jugendfreund. (Graz 1953)
- 13) Josef Greiner: Das Ende des Hitler-Mythos. (Wenen 1947)
- 14) Olden, p. 39 e.v.
- 15) W. Görnitz - H. Quint: Adolf Hitler, eine Biographie. (Stuttgart 1952) p. 57; Olden, p. 23
- 16) Wilfried Daim: Der Mann, der Hitler die Ideen gab; Von den religiösen Verirrungen eines Sektierers zum Rassenwahn des Diktators. (München 1958)
- 17) Jetzinger, p. 175 e.v.
- 18) Daim, p. 30
- 19) Jetzinger, p. 177 e.v.
- 20) id. p. 169
- 21) id. p. 241

* * *

Polemiek

SY KONDEN BIJ MALKANDER NIET KOMEN

Onze overigens prettige verstandhouding ten spijt, schijnt er een onontkoombaar misverstand tussen de heer van Voorst van Beest en mij te ontstaan zodra het thema eigentijdse geschiedenis aan de orde komt. Spreek ik daarover, dan hoort hij wat ik niet zeg of hoort hij niet wat ik zeg. Schrijf ik erover, dan leest hij wat ik niet schrijf of leest hij niet wat ik schrijf. Als ik hier toch enkele punten als repliek noteer, gebeurt zulks niet in de verwachting, dat ik de heer v.V.v.B. tot een ander inzicht zal brengen. Ik weet echter dat hij een antwoord verwacht en ik wil hem niet teleurstellen, al vrees ik, dat ik daarbij niet slechts herhaal wat ik reeds heb gezegd, maar zelf zeg wat ik reeds heb herhaald.

1. De heer v.V.v.B. is tegenstander van ongeproportioneerd onderwijs in eigentijdse geschiedenis. Ik ook. Hij wenst eigentijdse geschiedenis te doceren. Ik ook. Over de portie zijn wij het waarschijnlijk niet eens, maar wij hebben ons op dat punt nog niet duidelijk uitgesproken. So what?
2. Wij zijn geschiedenisleraren, geen reisleiders. Onder de vakantie wil ik eventueel met de heer v.V.v.B. bewondering opbrengen voor stadhuisjes van dorpjes, maar voor de rest wil ik die graag overlaten aan ons aller Dr. van Egeraat.
3. Als wij ons bezinnen op de zin van het geschiedenisonderwijs, dienen wij te zoeken naar iets specifiek en geen genoeg te nemen met de eerste de beste consequentie van elk onderwijs, zoals bv. algemene ontwikkeling.